

Napoleon, såsom menniska, hjälte och eröfrare. : Ett utkast till hans chara...

Arndt, Ernst Moritz,

1700-1829 25 H Br

Deco.

Kid.

Hist

Fv

(Br)

2.50

NAPOLEON,

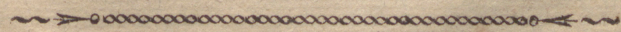
såsom Menniska,
Hjelte och Eröfrare.

Ett utkast till hans karakteristik

af

E. M. ARNDT.

STOCKHOLM 1814,

hos STRINNHOLM och HAEGGSTRÖM.

Denna characterskildring är redan
känd genom *Fragmenterna till Kejsar
Napoleons Historia*, men utgifves här ser-
skilt för deras räkning, som icke gjort sig
bekanta med denna sednare skrift.

Relinström 041124

N A P O L E O N .

Den fruktansvärde, som genom strömmar af blod och millioner människors elände banat sig vägen till sin storhet, måste framträda inför samtidens domstol — rättvisare skall efterverlden dömma honom.

Som en väldig naturkraft förkunnade han sig i sina första drabbningar: i ord och handling det djupa och förfärliga, likt de dräktiga åskmolnens tunga susande, och derpå deras förfärliga utbrott och knall — så uppträdde Napoleon och förskräckte den förvånade världen, hvilken genom det oerhörda, som tiden frambragte, redan var van vid skräck och förvåning. Snart stod han som den förste bland väldiga män, stumm och outforskelig före gerningen, djerf och obeveklig i dess utförande, prunkande och klangrik i ord efter dess fullbordan. Redan såg man hos den rasande skonsamhet, hos den äregirige moderation, hos den listige öppenhet. Banan var bru-

ten uti Italien, — intet ord, intet fördrag tryggade mera de svaga, rädlösa, tvedrägiga förstarne och republikerna från undergång och plundring. Sedan sommaren 1797 började han att herrska; en hittills dunkel vilja och dunkla förhoppningar syntes blifva honom klara. Han gaf tecken och gjorde operationer, hvilka för de seende icke mera voro blotta orakel. Denne man, hvilken tågade omkring som en förste och vid Rhen, i Nederländerna, i Schweitz lät hälsa sig med canonskott och allestädes talade som en herre till sina slafvar; denne man, hvilken djerfdes att framställa sig såsom republikernas, frihetens och jemlikhetens ende försvarare, hvilken räckte sina fruktansvärda händer till förskräckliga landtförvisningar och deportationer till Cajenne, till djerfva, constitutions-stridiga mått och steg, hvilken icke talade ett ord, när gamla republiker skulle störtas och Schweitz plundras, — redan då visade denne man Europas förstar och folk ett förspel till de förderfliga machinationer, som sedan nära hotat att krossa alla Europas throner och störta folken uti enväldets och slafveriets elände.

Än öppet, än hemligt kämpade snart denne väldige man om herraväldet öfver Europa, under det han tappert slogs med svärdet, dock eröfrade mera, genom list i underhandlingar, genom hemliga, ränkefulla cabaler, hotande vinkar och politiska gycklerier. Hvilka planer och hvilka ändamål för världens lycka har man icke sedan år 1799 tillagt honom! I sanning, en välgörande man hade han kunnat blifva för menskligheten, om han känt sitt tidevarf, varit en ädel man och aktat äran af en skönare odödlighet. Han höll allt vårt väl i sin hand och har utgjutit det såsom vatten, och se! det har blifvit blod, hvilket öfversvämmat och skall öfversvämma oss med afsky och fasa. — Skåden hans republicanska bana — hvilken stormare, hvilken hemsk hatare till kejsare och konungar spelade han! Sen hans sednare jättesteg, till dess han lät utropa sig till Fransmännens Kejsare: Allt tjente den klifvande jätten till stege: så spelade han med rikens öden, med constitutioner och lagstiftningar. När han hade uppnått högsta trappsteget, lät han allt bakom sig falla, och utropade det såsom narrverk och dår

skap, hvad som för några månader, ofta för några veckor sedan, blifvit kalladt vishet och folkens väl!

Fruktansvärdare är ingen man för Förstarne och Folket. Han är lik verldshafvet, som evigt hungrande slukar bäckar och strömmar och icke återgifver en enda droppe. Lyckan har drifvit honom oemotståndeligen fram, han följde med raska steg, och äregirighetens planer tillväxte. Kejsaretiteln, kröningen uti Italien, Påfvens resa från Rom, förberedda jämförelser och allusioner på Carl den Store, huru Bonaparte redan beherrschar en del af hans monarki, med hänvisning på den del, öfver hvilken andre ännu herrska, hans herravälde öfver och stämplingar emot Tysklands olycklige Förstar. — O! J irren, förblindade eller förbländade, som i denna man gerna viljen visa oss den heroiske, den rättvise och den milde, om J det kunden! Utan uppehåll störtade han fram med blixstens snabbhet, lik Dschingis och Attila med en Frabricii och Marii jernhårda sinne, med en Scipios och Cæsars älskyärda vänlighet och list, så vidt

nemligen hans äystra själ det förmådde. Man hoppas, att hans lycka skall vända sig. Det är möjligt, och vi våga nu, att med förtröstan hoppas det. Men lät honom vara olycklig, — då först begynner hans förfärlighet; nya obekanta krafter skola vakna hos honom. Känner J Romrarne? Aldrig voro de fruktausvärdare, än efter förlorade slagningar.

Bonaparte, hvilken lyckan och det dunkla ödet i hans bröst allraförst bragte på banan, visste slutligen klart, hvar han var och hvad han ville, och vet det ännu, men hvad han borde, hvad det bedragna tidehvarfvvet hoppades af honom, det visste han icke. Rännarebanan var öppen, segerns palm vinkade, och djerft och hastigt trängde den mäktige till målet. De sista 10 åren ligga för oss, och det som i händelsernas labyrinth är mörkt, blir ljust genom dens dater och handlingar, hvilken såsom herre svingat sig upp öfver dem. Utan skonsamhet för andras omdömen, utan allt afseende på aktning och tacksamhet, utan hogkomst af förra löften har han störtat fram; sken och verklighet, bedrägeri och storhet

hafva uppbyggt hans kolossaliska thron, från hvilken han med rofgirigt öga blickar öfver Europas skönaste länder.

Bonaparte besteg kejsarethronen, och med honom den fullkomnade despotismen; namnet republik försvann, dock äro många kvarlefvor öfriga; man complimenterar ännu med termer från constitutionen. En endas ord och vilja blef enväldigt herrskande och är fruktansvärd genom den stora monarchiens kraft och folkets krigsanda, det enda verkliga, som republiken skapat och regeringen med omsorg har bibehållit. Allt det goda, som här och der hade uppstått under revolutionens blodiga scener, har tillika med det odugliga blifvit tillintetgjordt, jemte all intellectuel och medborgerlig frihet. Bonaparte vill hafva slafvar, icke medborgare; slug, eller ledd af en dunkel instinct, som hos kraftfulla menniskor träder i stället för medelmåtans förslagenhet, har han af revolutionens skapelseverk bibehållit det, som gör regeringens förtryck och rörlighet hastigare och förderfligare, men har deremot trampat i stoftet allt, som genom lagarna

i det hela, genom friheten i det enskilda vore till hinder. Det inre skulle icke blifva bättre, det måste till och med gå under, der det lade hinder i vägen. All esprit hos folket, hvilken förut varit lefvande och verksam, måste afledas från statens inre förvaltning och fångslas vid det yttre; ty omöjligt var, att genast efter revolutionsstormen bringa vågorna till en fullkomlig dödsstillhet. Här har Bonaparte spelat mästare-rôlen och spelar den ännu.

Jag tror knappt, att det skulle hafva lyckats någon Fransos, äfven den talentfullaste och älskvärdaste, att så hastigt och med sådan kraft bemäktiga sig folket. Bonaparte, den allvarsamme, stränge och fruktansvärde, uppstod bland Fransmännerna som en fremmande kraft, som ett mäktigt befallande öde. De hafva ännu icke kunnat komma till någon klar känsla af det, som innebor hos denna man; blott den fruktansvärda natur, som han framställer, står herrskande och befallande framför dem och håller dem i allvarsamma och slutna känslor. De hata honom, men de frukta honom; han är icke född att älskas af nå-

got jordiskst väsende. Så håller den förfärlige alla dolkar tillbaka, och skräck förlamar gemingen. Efter vidskepelsens tro, och denna är en sann tro, står han på sin plats såsom en, den der af Gud tillsatt är; ingen jordisk arm tör fälla honom. Men han har äfven arbetat för sin magt och sin säkerhet. Än eldad af enthusiasm och hänförd af sin inre kraft, än med kall öfverläggning och besinning, alltid vaksam och verksam, har hans blick oryggeligen varit fästad på ett mål. En förbindelse genom kärlek och förtroende kunde icke ega rum hos en sådan man, han kände det genom en instinct. Såsom han genom sin natur redan stod fjerran från dessa människor, så ställde han sig sjelf ännu längre bort, men i strålande glans; ty utan skimmer blir här det aflägsnaste fjerran förgätit. Afsöndrad som en gud, allvarsam och skimrande, ställde han sig högt öfver alla, och inga steg föra från den böjda slafvens pall till hans kolossaliska tron. Representationens skimmer, orientalisk glans och pomap, theaterlarm och ordprål, äfven vid de minsta småsaker, mängden af drabanter, satelliter, storembetsmän,

generaler i praktens fulla gloria omkring sig, han osynlig midt ibland dem, likasom den dunkla diamanten i guldets. Det vilja Fransoserne. Till och med Ludvig XVI. skulle hafva herrskat länge, om han blott kunnat representera. Äfven fåfängan lernade han åter fritt spel och skyndade att rensa den republicanska surdegen från stränghet och moral, om här och der något dylikt hade inmängt sig. Fladdrande nöjen, de storas lux, fester, skådespel, uppträden af alla slag -- hörde åter till dagens ordning. Dock, äfven dessa nöjen följde herrskarens vakande öga genom tusende spioner. Öfver alla dårskaper får man tala högt, öfver allvarsamma och viktiga saker ljuder icke ett ord. Så gör man slafvar. Men äfven den stora fåfängan är lefvande, och blott genom dess tillfredsställande herrskar den hatade, störtar folket, och, om han kan, hela Europa i den förfärligaste afgrund.

Bonaparte började som soldat; fält-herrén har gjort Kejsaren. Han har icke förgätit sin början och sin första konst; och detta är också det enda, som han rätt

förstår. Allt har han beröfvat det bedårade folket och gifvit det i stället lätta skuggbilder, hvilkas gyckleri en gång kunde röjas och förderfva honom; genom ett stort skimrande sken beherrskar han det med säkerhet. Om frihet, om rättvisa, om medborgeliga dygder får efter det nya systemet icke ett ord höras. Hvad blef öfrigt? Nationens segrar och tapperhet, den stora, den oöfvvinnerliga och fruktansvärda nationens glans och magt, hennes ädelmod emot det besegrade Europa, dessa äro de klingande trollorden. På krig, på vapen, på soldatens ära hänvisar han i allt; efter måttet af denna första konst blifva alla andra konster värderade. Nya inrättningar, hvilka revolutionen skapade i sitt trångmål, den allmänna beväpnings fruktansvärda medel, conscriptionen, de oerhörda armeerna — detta bibehåller äfven Monarchen, och genom nya infall och misshandlingar mot fremmande länder, genom införlifvande af nya provinser, låter han fåfången uppräknat det för lycka, som i sjelfva verket ingalunda är det. Armeerna och mängden af drabanter och tjenare af alla slag utgöra en årlig état,

hvilken är oerhörd i jemförelse med det
 öfverdrifnaste under de förra regeringar-
 ne; senatorierna, hederslegionens länderier
 äro ett slags län, hvilka småningom skul-
 le kunna införa feudalsystemet. Ändtligen
 håller han folket i spänd oro genom upp-
 diktade, falska skräckbilder, genom hat e-
 mot England, som dock är något verkligt,
 och drifver det omkring i en hvirfvel, hvilket
 väl gör nationen under honom lysande
 och eländig, under hans efterföljare kanske
 till intet. Aldrig upplyser en stråle af det
 verkligt ädla och sköna hans regering;
 han behandlar nationen slafviskt genom
 den menskliga naturens vildaste böjelser,
 visar i ett slöseri och en nepotism utan
 gränser sitt ostraffade förakt för folket, i
 en tyrannisk egenvilja sin magt öfver det
 samma. Och efter hvilken måttstock sko-
 la ett folks dygder, rättvisa och lycksal-
 lighet mätas af denna beundrade? Hvilken
 fullkomlig okunnighet om det, hvarigenom
 ett folk kan blifva stort? Hvilket tomt å-
 terskall af tidens tomma sinne? hvilken
 politisk dårskap i mycket, som prisas så-
 som mönster af vishet! Jag vill blott an-
 föra ett, hvilket han sjelf utropat såsom

en stor välgerning för Frankrike. Han talar: "Stora nation, jag har gjort dig säker och oöfvervinnerlig, omgifvit dig med idel små och medelmåttiga stater och förstar, hvilkas tillvarelse beror af dig; alla stora stater har jag från dig vidt aflägsnat. De små äro dina gränsvaktare och din förmur, och ingen fiende skall mera ströfva öfver dina gränсор (?)". Detta vore skönt, om hans stat hvilade på rättvisa, eller om en stat utan motvigt kunde vara rättvis. Den, som icke skapar någon motvigt, undergräfvor rättvisans grundvalar och statens ruiner störta efter. Detta besinnar Bonaparte icke; men han vet väl, huru han behandlar de små staterna omkring sig, huru han brandskattar, tillintetgör dem, när det honom behagar. Detta var vägen till förderfvet för alla stora nationer; och skulle förr eller sednare äfven blifva det för Fransmännen, så snart stridens ansträngning upphört. Staten är ett ganska jordiskt ting, hvars uppkomst och upprätthållande måste bedömmas efter jordiska lagar. En stor stat ibland idel små, hvilka han kan beherrska och handtera efter behag, går det såsom en genialisk men-

niska, hvilken icke omgifves med annat än narrar och dumhufvuden: dess höga kraft skall höja sig blott till skämt, på det högsta till satir öfver småkungarne. Men när frågade ärelystnaden efter förstånd och kommande tiders lycka?

Herrsklystnad och stolthet var från början hans karakter, list och bedrägeri hans lust, förstöring hans element. Med slughet gick han från första början sin förborgade, politiska, minerande gång. Längre har han spelt jesuitiskt, länge slug och illistig smygt omkring det, som man kallar tidens ädlare och högre anda. Derföre spelade han en gång den milde och humane försten; derföre ville han en gång höra till konstnärers och de lärdas samfund, åtminstone kallas fria vettenskapers och konstens fria beskyddare; och detta ännu, då han redan lät utropa såsom raseri och förryckt allt, som hade likhet med intellektuel och philosophisk frihet. Ändtligen böra vi erinra oss, huru han en gång var smickrande och vänlig mot sina bundsförvandter, huru han sjelf mot sina fiender yttrade en bättre och förståndigare poli-

tik, moderation och eftergifvenhet, huru
 han ofta hänviste på medel att förbättra
 och återställa Europa, medel, hvilka voro
 mera än skenbara, som hade varit verkliga
 och gällande i en allvarsam och högsinnad
 mans hand, hvilken känt tidehvarfvet och
 dess sår, för att hela dem. I sanning,
 hade han velat vara en Hercules Musage-
 tes, med hvilken allmagt hade icke denne
 väldige man kunnat blifva skapare af mensk-
 lighetens skönare tillstånd, med hvilken
 himmelsk glans skulle icke hans välgörande
 bild hafva lyst genom århundraden!
 Han kunde, han ville icke vara det, jag
 säger, han fick kanske icke vara det: med
 ett rött blodsken skall hans skugga sväfva
 genom århundraden.

Genom djerfhet och skicklighet, list
 och ränker hade han nära lagt alla Euro-
 pas throner och folk för sina fötter. Man-
 nens vilja röjde sig nu tydligare. Hans
 politik blef mera öppen. Det tillväxande
 öfvermodet blottade sig uppenbart för hela
 världen; och han lät Europas regenter i
 ord och gerning klarligen förstå, att han
 vore herrskaren; och så herrskade och be-

fallte han, för stor och för stolt, att förklara naturen af detta herravälde, grunden och rättigheten dertill. Hans tyranniska anspråk började att allt hårdare trycka både länder och folk och upptäckte äfven för framtiden alla de faror och plågor, som världen kunde vänta af hans omätliga rof-lystnad och grymma despotism. Dock, under allt detta, hycklade och lekte han ännu med sina samtida. Mannen har hört, att man kallat honom Europas skyddsande, fredsstiftare, befriare, staternas medlare och jemvighthållare. Han märkte tidehvarfvets hopp och lemnade denna olyckliga villa icke obegagnad. Europas frihet, allmän fred, hafvens frihet voro de klingande ord, under hvilkas mantel hans herrsk- och eröfringslystnad spelade så mycket friare och oförskändare, och hvarmed han så länge bedårat den stora mängden och kanske ännu bedårar mängen, ehuru alla klarseende och förståndiga fattat deras sanna, hemliga betydelse. Om man ser sig tio, åtta, ja blott några år tillbaka, skall man förvånas, att ingen ville märka den fara, som låg i denna jernfasta ståndaktighet, denna gränslösa stolthet, detta kalla menniskoförakt för ti-

dens svaga sida hos en man, hvilken höll den franska revolutionens fruktansvärda medel i sina starka händer. Ännu blef han kallad lagstiftare, befriare, den trofastaste vän, den fredsammaste förste, då han rastlös och verksam inför hela Europas ögon redan gjorde de förfärligaste anstalter till dess underkufvande. Ännu hade han bundsförvandter, icke af slafvisk fruktan, utan af en blind beundran, då hans trolösa herrklystnad och förderf spinnande list redan hade uppslukat de första offren. Nu står han på världens ruiner och vill förstöra det sista. Hvad ödet ännu vidare förehar med honom, om och när hans despotiska planer en gång skola varda till intet, det kunna vi icke veta. — Men om rättvisa väsenden styra och dömma världen, så är nu väl mera hopp dertill än någonsin.

När jag säger, att han är illstig, slug och ränkfull, menar jag icke, att allt hos Bonaparte är utstuderadt och listigt. Nej, vore han blott en listig räkenmästare, en smidare af evigt nya planer; i sanning, han skulle aldrig hafva uträttat något stort,
aldrig

aldrig påklädt purpurn. Jag säger icke eller, att han är den förryckta hof, hvartill mången i sitt hat velat göra honom. Han har herrskat, der man gaf vika; befallt, der man lydde; oftare planfullt, ofta omedvetande fortdrivit sin väldiga kraft, der intet motstånd var; så har han väl sällan vetat mera, än han har känt, och så har han kommit dit, hvarthän han vid utlöpan det på banan ännu icke kunde kasta sina blickar. Men skall man kalla honom, hvilken sjelf följer en blind magt hos sig, skall man kalla honom den vise och säkre styresmannen; skall man kalla storhet, hvad som är djerfhet, grymhet; vishet, det som är listighet och ränkfullhet? skall man tilltro en man, som icke känner någon måtta, moderation? Mensklighetens höghet har aldrig varit målet för hans tankar; om Europas bildning och heligaste förhållanden har han icke alls någon idé; i sin vilda natur störtar han fram, och genom tillfället kan äfven det blifva dåraktigt, som icke en gång är dåraktigt ment. Man har ännu ingen säker måttstock, hvarest man kan bedöm-

ma mannen. Ännu har han icke funnit en värdig och uthållande motvigt; de svaga har han krossat; om han finner en sådan motvigt, och då består — — —

Man bör icke så flygtigt och lättsinnigt dömma den Fruktansvärde, som de fleste göra det af öfverdrifvet hat eller öfverdrifven beundran. Den natur, som skapat honom, som frambringar genom honom så förskräckliga verkningar, måste med honom förehafva ett arbete, hvilket ingen annan så kan göra. Han bär stämpeln af en utomordentlig menniska, af ett majestätiskt vidunder, hvilket förekommer ännu ofantligare, emedan det herrskar och verkar öfver och ibland menniskor, hvilka det icke tillhör. Vulcanen, thordönet och hvarje sällsynt kraft injagar beundran och skräck, och det kan man äfven icke neka Bonaparte. Gå till Italien, slå upp Livius, fråga romerska historien och försätt det gamla med ny esprit, med större ordprål, med något politisk sentimentalitet, så finner du, hvad mannen är och hvar du skall gifva honom sin plats. En fast hållning, söderns djupt förborga-

de eld, den corsicanska öboerns stränga, hårda karakter, blandad med list, ett stenhårdt sinne, fruktansvärdare i olyckan än i medgången, i det inre en djup afgrund och dyster stumhet, i det yttre verksamhet och ljungeldens snabbhet; dertill det dunkla ödet i hans eget bröst, den store mannens stora, vidskepliga tro på ödets gudinna och sin lycka — dessa väldiga krafter, fattade af en vild, elektriserad tid och upprätthållna af lyckan, huru skulle de icke segra! — Så stodo de romerska fältherrarne i drabbningen, kalla och dock brinnande af vild kraft, och blickade med lugn öfver det af blod rykande slagfältet; så utjagade de med grym vänlighet korungar, eller förde de kränkta slagtoffren till capitolium; så slutade de med våld, hvad de börjat med vänskap, någon gång rättvist, sällan med mildhet, aldrig ädelmodigt, oftast med grymhet. Se Aemilerna, Scipionerna, Sulla, och du finner denna bild bland fornålderns menniskor.

Må ingen tro, att Romrarne alltid visste, hvad de ville och hvarföre. Nej, stora menniskor hafva aldrig vetat det,

såsom i veten er vilja; det mäktigaste hos dem är medfödt och framgår i djupet o-synligt, det lilla fladdrar och flyger uppe i dagen, likasom det tunga skeppet doljes af vågorna, men segel och vimpel fladdra i luften. Äfven Napoleon vet blott det lilla, som han gör, blott der frågan är om instrumenter och maskiner. Sen honom — hvarföre bleknen? hvarföre flyn J? hvarföre darra stolta män för den lilla mannen? Der står den segrande kraften tecknad på hans panna, naturen af det stora, omedvetna, som tvingar och beherrsakar tusende! klokheten gör små förberedelser, det klyftiga hufvudet uppspinner små stämplingar; det väldiga hjertat gifver gerningen den ofantliga skapelsen och vet om sig sjelf ingen ting. Så segrade, så herrskade, så bröt Corsern oemotståndligt fram. Klokheten fattar blott i det sköra repet, instincten griper i den eviga kedjan, vid hvilken Jupiter håller himmel och jord tillsammans. Napoleon bär dunkelt tidens anda inom sig och verkar allsmäktigt genom den samma; han känner den fruktansvärda revolutionsstormens svall

och håller sitt folk friskt deri. Till krigare blef han född, icke till regent; han öfvar sin talent och skall, så länge han lefver, öfva den.

Någre af våra samtida, som anade det stora och betydelsefulla i världens närvarande hvalfningar, men hvilka med tiden blandade det ljusfulla och dystra, dårskap och vishet, sken och verklighet om hvar annat, som hafva sett en djerf och mächtig gestalt framtråda i tidens blodiga hvirvel och i hans gerningar förnummo något djupt, förborgadt och prophetiskt, i hans energie och hastighet något jättelikt och kolossaliskt, hoppades, att han vore den, som skulle upplösa det förvirrade, uppbygga det förfallna, befästa det vacklande och jemna det ojemnt var. Har han icke, säga de, kanske ännu något stort i bakhåll, hvarmed han sluteligen skall glädja och trösta tidehvarfvvet? Låt honom en gång hafva fulländat sitt arbete, låt äfven icke det minsta motstånd uppreta honom, kanske skall då det milda och menskliga besegra det vilda och despotiska; med mera lugn skall han då betrakta och behjerta tiden och dess

elände? Nu är hans stolthet förolämpad och fordrar att visa alla, det han af naturen är beständ till herrskare, såsom ock nästan alla en tid erkände honom för sin herre. Hat och hämnd drifva honom ännu öfver hans egna gränser och teckna hans spår med blod och fasansfulla uppträden.

Så har man länge talat och talar ännu här och der om stora, förborgade planer för mensklighetens väl, om ett nödvändigt ondt och en nödvändig förhärjelse, hvarigenom Bonaparte vill grunda det stora och heliga af den kommande freden och ett adlare och friare slägte. — Men menniskoläran är kort och enkel, den är ännu den samma, sådan den varit från världens begynnelse: den som vill herrska och vara stor på jorden, han måste antingen vara vis och god i allrahögsta bemärkelse, eller listig och elak i samma grad. Det goda och rättvisa uppenbarar sig genom dygd och rättrådighet, det elaka och tyranniska genom elakhet och list: hvetet slår icke rötter på hälleherget, och elden brinner icke i vattnet. Allt halft och medelmåttigt vankar i medelmåttiga tider och faller till-

sammans i de farliga. Men stilla och fromm, moderat och ädel kan aldrig denna förfärliga själ blifva; i rastlös oro, i omätlig herrsklystnad skall han rusa fram, nedrifva och icke uppbygga, såsom alla eröfrare hafva gjort.

Bort med dessa förborgade planer, dessa vidsträckta, höga åsigtter af verlden och menskligheten, efter hvilka man äfven genom blod och förhärjelse vill frambringa det goda, med dessa planer för en allmän fred, för Europas lugn och välstånd och befastandet af dess lycka i en högre betydelse; bort med denna allmänna brödrastat, som denne man vill stifva och hvarigenom han skulle vilja förena alla menskliga krafter till en väldig centralpunkt! bort med denna skändliga förmätenhet; likasom en människa så kunde bestämna framtiden och sörja för de blifvande århundradens väl och bildning, korteligen, likasom hon så kunde construera verlden, som kortsynte narrar förmena! I en sådan tanka och vilja ligger den dåraktigaste af alla dårskaper, och äfven om Bonaparte, hvilken aldrig haft en hög idé, kunde hafva sådana ideer, vore

han ett missfoster. Men det är icke så. Ingen man, hvilken har så stora arbeten under händer, kan så lefva i framtiden; han har nog göra, att underkufva det närvarande, och han drifver med detta närvarande fort i hvirfveln af det goda och onda, allt som lyckan och tillfället störta honom fram. Nej, hos honom ligger den fullkomligaste, listigaste tyrann, som någonsin i människogestalt framträdte i en så stor rôle på jorden. Äfven djefvulen var en ljusens engel, bland de första skapade efter Guds beläte, utrustad med rik herrlighet och kraft; han föll af och blef genom missbruket af den gudomliga naturen representant för det onda, han blef Satan, mörkrets regent och fiende till ljusets söner. En sådan känsla uppstiger ovillkorligen hos hvarje fordomsfri människa vid anblicken af en dödlig varelse, hvilken missbrukar sin väldiga kraft, sällsynta talenter och lyckans undergåfvor till det onda och förhärjar och förstör jorden, hvilken han kunnat befria och göra lycklig. Derigenom karakteriserar Bonaparte sin ondskefullhet, att han listigt och med full besinning använder alla andras svagheter och ondska,

för att råga brott på brott, att han likasom öfver en nedtrampad gärdesgård lättsinnigt hoppar öfver tro och mensklighet, hvarför andra blifva stående med vördnadsfull aktning, att han missbrukar frihet, rättvisa, fädernesland, de heligaste namn, hvilka ingen må nämna, utan med vördnad, till de skrymtaktigaste gycklerier och narrspel. Den, som ännu tilltror denné man ett fritt och ädelmodigt sinne, ännu tillägger honom höga och ädla planer för mensklighetens pånyttfödelse och Europas fasta constitution, han står till det minsta ännu femton år tillbaka, utan att från denna tid hafva följt med händelsernas lopp.

Jag vill korteligen säga er, hvad de så kallade underverken och hemligheterna af hans politik äro. I denna sluga, djerfva, stolta, oroliga mannens vilja ligger den vidsträcktaste plan, som sedan Romrarnes uppstigit i någon Européers hufvud, och han har förfoljt densamma med största hastighet och framgång i grundsatser och deras utöfning. Det skall blott vara en herre och ett herrskarefolk, och detta Europas enda lifspuls, världens allsmägtiga centrum,

Alla andra nationer och länder blifva sönderstyckade och försvagade, i samma monera, som de ligga aflägsnade från centern, Derföre är Italien sönderstyckadt, derföre har han försvagat Tysklands mächtigare stater; derföre har han dragit emot Spanien, emot Ryssland, och skulle, om lyckan vidare bistått honom, dragit ännu vidare omkring, så långt hans ärelystnad och oroliga själ drifvit honom, till dess ödet satt ett mål för hans tyranniska härjningar.

Hans sätt härtill är förträffligt, alldeles efter romersk taktik. List arbetade jemte våldet. Med vänskap har han alltid börjat, och var så länge en älskvärd och artig vän, som han måste skona en magt och hade behof af den samma. Frihet och rättvisa, genom hvilkas sken menniskorna alltid låtit bedraga sig, voro den lysande skylt och de högt klingande ord, hvarigenom han blandade sig i fremmande folks angelägenheter och hvarmed han så länge bedrog dem, till dess de, utmattade af inre kamp, blefvo ett lätt byte för röfvarn. Genom ränker och underhandlingar tillbakahöll han de mäktiga, så länge de kunde

blifva honom farliga; utsådde krig och oenighet emellan dem, och rusade sedan som en tiger på de utmattade och förblödda. Sina bundsförvandter har han låtit blöda för sin sak, uttömma sin styrka, och sedan han var trött med deras vänskap, sökte han oenighet, gaf anledning dertill, — och de blefvo hans slafvar; och den, som icke i allt uppförde sig såsom hans undergifne, kallades en förrädare, fredsbrytare, rebell, hvilken icke visste att värdera en så hög ära. Jag hänvisar på de spel han spelt med Italien, Spanien, Tyskland, Preussen. Huru despotiskt har han icke herrskat och befallt, delat och bortskänkt förstendömen och länder, af- och tillsatt konungar och uttalat de förmätna orden: aldrig skola edra gamla förstar åter herrska bland eder! Huru har han icke brukat alla skändligheter, all gammal tvedrägt, upphetsningar och ränker, äfven smicker och löften, för att upptända oenighet mellan förstarne och folket, och så smida dem alla i slafveriets bojar. Att med förhoppningar och löften hänvisa på den allmänna tillkommande freden, på de valgerningar, som komma skola, när han nalkas fullbor-

dan af sin plan — detta allt förstår han som en mästare.

Men jag vill säga er, hvad hans prisade välgörningar innebära: det djupaste, eländigaste slafveri. Vore han en gång färdig med sin plan, hade han ingen ting mera att frukta och befara; så stöter han den ena regenten efter den andra ifrån sin thron, tillsätter franska ståthållare och prefecter i stället. Franska commissarier, douaner, gunstlingar, lycksökare och äfventyrare af alla slag skulle utströmma ifrån Paris, preja och utsuga folk och land; spioner bevaka hvarje steg, lyssna till hvarje ord; det skulle blifva såsom det var under Nero och Heliogabal, hvad säger jag? såsom det redan är i Italien och alla tyska stater, som sucka under despotens jernspira. Och på det att slafveriets system skulle upprätthållas, måste åter den romerska politiken gälla: Spaniorer, Albaner, kanske Syrer och Aegypter skulle vi se garnisonera i våra fästningar och tygla det motsträfviga folket; eder ungdom skulle stå vid Newa, vid Hellesponten, kanske vid Orontes och Nilen, för att gö-

ra det samma mot andra underkufvade nationer. Der ingen sjelfständighet och stolt-
het är, der är också ingen anda och kär-
lek mera. Vi skulle blifva föraktliga slaf-
var utan seder, utan språk, utan vetenskap
och konst. Envalde var från fordom den
största vanära, den största olycka för men-
niskoslägtet och skall alltid blifva det. All
adlare ifver, all herrlig vilja, all gudom-
lig tillförsigt utdör hos folket och hvarje
enskilt, der en enda beherrschar en verld:
en herre och hundrade millioner slafvar är
den korta öfverskriften på det långa elän-
det. Med denna magts öfvervigt försvin-
ner den sista värdigheten och manligheten
hos landets män, den sista friheten i him-
melen och på jorden: död är all kraft, all
lifvets lust och fröjd, öde och tom blir
jorden, och i den osaligaste frid försmä-
tar allt i långsamt utdöende. — Hören
detta i samtida och bäfven icke att dö för
kommande slägter!

Krig och förstöring skall aldrig upp-
höra, så länge denne lefver, hvilken mör-
dar, när han smickrar, bedrager, när han
lofvar, menar förhärjelse, när han talar

om fred, spinner dens förderf, hvilken han kallar sin vän och bundsförvandt. Han ränner rakt emot tiden och dess heligaste behofver och bygger icke annat än fåfangans och förgänglighetens verk. Utan aning om mensklighetens högsta blifvande förädling; utan aktning för det, som redan var gjordt, innan revolutionen bröt in med sina grofva och blodiga verktyg; utan försyn för den dömmande ande, som vandrar genom historien — blir allt uppoffradt för herrsklystnaden, allt lämpadt till dess planer. Derföre äro de uppfinningar och inrättningar, hvilka smickret och lögnen kalla oerhörda och ensamma i historien, egentligen icke annat än en ömkelig och småaktig hopslickning af gammalt och nytt, en återuppfriskning af gammalt prål och gammalt prunk, hvarigenom Europa nu är förderfvadt.

Nej aldrig, Bonaparte, ehuru stor och väldig du må vara, aldrig skall du bjuda öfver det tillkommande och likasom för dina soldater visa den jätteanda, som dig omedvetande vandrar genom tiden, den väg han skall gå. Se! han skall i sinom tid

med stormvingar fatta ditt lilla verk, hvilket synes dig så stort, och blåsa det från hvartannat såsom agnar, att man icke mera ser ett spår deraf. Förgäfves söker du, att uppfriska det gamla och erbarmliga med ny glans och utgifva det för nytt; förgäfves söker du, att med sköna namn och nya titlar bemantra din illistiga despotism, ditt blodiga egensinne, ditt grymma föragt för all frihet och människoslågtets höghet: döden, hvilken oundvikeligen ligger i allt gammalt, skall äfven utplåna dina herrligheter. Du, i det du till det yttre gör tidedvarfvets förskräckliga tjenst, verkställer du den förgångna tidens sista reaction. Äfven du och dina arbeten skola slutligen bevisa, att intet förstånd, ingen slughet, ingen kraft räcker till, att hämma det allsmägtiga, som dunkelt går genom alla dessa fador, omhvälfningar och revolutioner. — Så far då hädan i ditt intet. När arbetet är fullbordadt, skall Försynen sönderbryta instrumentet.

Såsom Fältherre och Statsman har en snillrik Italienare träffande skildrat Napo-

leon under bilden af Titus Quinctius Flaminus i Grekland, och må denna karakteristik här anföras såsom en concentrerad och ljus framställning af Napoleons karakter.

”Modig och tapper i strid: skicklig att fördraga mödor och besvär, för hvilka sjelfva naturen bäfvar; klok, att räkna på allt, sörja för allt i farans ögonblick; skarp-sinnig, för att af hvarje missöde, af sjelfva lyckans otrohet, draga oväntade hjälpemedel, aldrig påtänkta fördelar; djup i sina planer med en blick, som genomtränger allt; underbart skicklig att välja en träffande tidpunkt, för att utföra det, som han har genomtänkt, och att tillintetgöra sina fienders afsigter. — Förslagenheten sjelf, att vara verksam, utan att dock någonsin blottställa sig, men ännu mera förslagen, när han ögonskenligen synes handla öppet, outtömlig på hjälpemedel, alltid böjd, att företaga det svåraste, att till det minsta försöka det omöjliga; fast i beslut, att aldrig öfverlemna åt slumpen, hvad klokheten kunde leda; beslutet att våga allt, när öfverläggning icke gagnar; skicklig, att
under

under slöjan af det fullkomligaste lugn förborga de viktigaste företag, lätt retad, att utan uppehåll från nästan feberaktigt raseri öfvergå till de utomordentligaste bragder. — Så var Flaminius.”

Såsom statsman: ”uppfinningsrik, listig, djuptänkande, stum och outforskelig, trolös, utan religion, utan moral, utan grundsatser, men ganska öfvad, när det gällde hans fördel, att insvepa sig i dygdens mantel. Af naturen hårdhertad, vild och häftig, men mächtig att beherrska sig sjelf, och när nödigt var, att antaga mine af hvarje passion; skicklig, att med lika lätthet spela tyrannen och att uppträda i smickrarens blygsamma, fredliga, behagliga dräkt; skarpsynt, för att, likväl utan egen drift dertill, iakttaga ögonblicket för en välgering; afbruten och allvarsam i sina tal; gåtlik i sina yttranden, äfvensom i sitt uppförande, beständigt återhållsam och städse beherrskad af en mängd mångfalldiga utsigter, önsknigar och företag, idel sammanverkande medel för sin magt. — Färdig, att uppoffra vänskap, tacksamhet och andra goda namn, för att genomdrifva sina

afsigter, att betjena sig af baktalet, att
 forråda den ena, öfverrumpla den andra, gö-
 ra den ena misstänkt, och störta en an-
 nan, för att rödja ur vägen hvarje hinder
 för sin äregirighet; skicklig, att till folket
 städe tala dess önskningars språk och att
 alltid hålla målet för sina egna förborgadt.
 Listig, för att genom sagta vidrörande ur
 djupet af det menckliga hjertat framlocka
 de hemligheter, hvilka han tänker att be-
 gagna, likasom Orpheus, när han med
 flygtiga fingrar från lyra's strängar fram-
 lockade underbara toner. Äregirig såsom
 Alexander, roflysten såsom Pygmalion *),
 trolös såsom Lysander **), såsom Pisistrat-
 us ***) full af bedrägeri. — Här hafven J
 Titius, den samme, hvilken lossade slaf-
 varnes bojor. — Jag sammanfattar mig kort:
 kom det an på att föra krig, så var han soldat,
 var Romare — gällde det bedrägeri, så blef
 han Flaminus. Så rik på undrånsvärda cha-
 racters- och snillegåfvor, lyckades det ho-
 nom, att förblända hela Grekeland.

*) Pygmalion, konung i Tyrus, mördade sin
 systems; den berömda Didos gemål, Sichæus,
 för att tillägna sig hans skatter.

**) Lysander, fältherre i Sparta, plögade säga:
 der lejonklon är för kort, måste råfven låna sin
 svans; säkerligen duger sanningen mer än lögnen;
 men det ena och det andra är vid tillfälle godt.

***) Pisistratus brukade de otillåtligaste medel,
 för att tillvålla sig högsta magten öfver sitt fä-
 dernesland, Athen.

